

Кофанов А. В., кандидат юридичних наук,
доктор філософії, доцент, професор кафедри
криміналістичного забезпечення та судових
експертиз Навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ СУДОВО-ЕКСПЕРТНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ НАБОЇВ СПОРЯДЖЕНИХ КУЛЕЮ «НЕСМЕРТЕЛЬНОЇ ДІЇ» ТА ПРИСТРОЇВ ДЛЯ ЇХ ВІДСТРІЛУ

THE CURRENT STATE AND PROSPECTS OF FORENSIC EXPERT STUDIES OF CARTRIDGES, EQUIPPED WITH A NON-LETHAL BULLET, AND DEVICES FOR THEIR FIRING

Анотація. Терміни «зброя», «вогнепальна зброя», які вживаються в ряді норм КК України у зв'язку зі встановленими законом обмеженнями, що стосуються порядку її придбання, зберігання та застосування в законі не роз'яснюються. Це викликає певні труднощі у слідчих підрозділах та судових органах при вирішенні питання про віднесення тих або інших об'єктів до вогнепальної зброї у розумінні відповідних статей КК України, адже їх обвинувачення часто складаються на основі висновків експертів-балістів. Мова йде про зброю послабленої дії і боєприпасів до неї, іноді яку ще називають зброєю «несмертельної дії» або зброєю самозахисту, застосування якої на певний проміжок часу позбавляє особу застосовувати або продовжувати протиправні дії і в той же самий час не загрожує настанню незворотних змін в стані його здоров'я. Протягом останнього часу, у зв'язку з введенням в обіг такого виду зброї шляхом надання дозволів на право володіння певним категоріям громадян, в діяльності правоохоронних органів виник ряд труднощів, пов'язаних зі здійсненням контролю над обігом даної зброї та боєприпасів до неї. Труднощі пов'язані з тим, що окремі вироби, котрі офіційно заявлені виробником як пристрої для відстрілу набоїв несмертельної дії ті, що не є вогнепальною, за принципом дії підпадають під визначення даної категорії, так як в них присутні всі критерії вогнепальної зброї. Наявно впливає очевидна невідповідність між цільовим призначенням виробу вказаним виробником і його фактичними характеристиками та показниками. У зв'язку з цим виник так званий «подвійний стандарт» існування даної зброї в державі. З однієї сторони дана зброя нормами ККУ, Постановою № 3 Пленуму Верховного суду України від 26 квітня 2002 року та наказами дозвільної системи визнана як «не вогнепальна», з іншої сторони результати досліджень фахівців в галузі зброезнавства експертної служби МВС України свідчать про те, що дана зброя може бути віднесена до категорії «вогнепальної». Результати досліджень фахівців експертної служби знайшли вже своє відображення у інформаційних листах ДНДЕКЦ МВС України, в яких рекомендовано відносити зразки зброї «несмертельної дії» до категорії вогнепальної зброї. Звідси впливають прецеденти в практичній діяльності експертних і слідчих органів і підрозділів дозвільної системи. Додатковим фактором існування вказаних розбіжностей є також відсутність єдиної методики дослідження зброї «несмертельної дії».

Ключові слова: зброя, патрони, куля, пристрої, несмертельна дія.

Аннотация. Термины «оружие», «огнестрельное оружие», которые используются в ряде норм УК Украины, регулирующие порядок его приобретения, хранения и применения, в законе достаточно не разъяснены. Это создает определенные трудности органам следствия и суда в понимании соответствующих статей УК Украины при решении вопроса об отнесении тех или иных объектов к огнестрельному оружию. Речь идет об оружии ослабленного действия и патронов (боеприпасов) к нему, которое еще называют оружием «не смертельного действия» или оружием самозащиты, применение которого на определенное время лишает нападающего возможности продолжать осуществлять противоправные действия и в то же самое время не угрожает наступлением необратимых изменений в состоянии его здоровья. Относительно недавно, в связи с введением в оборот такого вида оружия путем предоставления разрешений на право владения определенным категориям граждан, в деятельности правоохранительных органов возник ряд трудностей, связанных с осуществлением контроля над оборотом данного оружия и патронов к нему. Трудности связаны с тем, что отдельные изделия, которые производителем официально заявлены как устройства для отстрела патронов не смертельного действия, то есть те, которые не являются огнестрельным оружием, по факту подпадают под определение данной категории, так как им присущи все критерии огнестрельного оружия. Наглядно следует очевидное несоответствие между целевым назначением изделия (указанным производителем) и его фактическими характеристиками и показателями. В связи с этим возник, так называемый, «двойной стандарт» (правовая коллизия) существования данного оружия в государстве. С одной стороны данное оружие нормами УК, Постановлением № 3 Пленума Верховного суда Украины от 26 апреля 2002 года и приказами разрешительной системы признано как «не огнестрельное», с другой стороны – результаты исследований специалистов в области оружейведения экспертной службы МВД Украины свидетельствуют о том, что данное оружие может быть отнесено к категории «огнестрельного». Результаты исследований специалистов экспертной службы нашли свое отражение в информационных письмах ГНИЭКЦ МВД Украины, в которых рекомендуется относить образцы оружия «не смертельного действия» к категории огнестрельного оружия. В связи с этим возникают прецеденты в практической деятельности экспертной службы, органов следствия и подразделений разрешительной системы. Например, возникают прецеденты признания в процессе экспертного исследования предметов огнестрельным оружием, которые, в свою очередь, таковыми не являются. Дополнительным фактором существования указанных расхождений является отсутствие единой межведомственной методики исследования оружия «не смертельного действия».

Ключевые слова: оружие, патроны, пуля, устройства, не смертельное действие.

Abstract. The terms "weapons", "firearms", which are used in a number of norms of the Criminal Code of Ukraine in connection with the restrictions established by law concerning the procedure for its acquisition, storage and use, are not clarified in the law. This causes some difficulties in investigating units and judicial authorities in deciding whether to assign certain objects to firearms in the sense of the relevant articles of the Criminal Code of Ukraine, since their accusations are often drawn up on the basis of the conclusions of ballistic experts. During the last time, due to the introduction of such weapons in circulation through the granting of permissions for the right to own certain categories of citizens, law enforcement agencies have encountered a number of difficulties in controlling the circulation of this weapon and ammunition to it. Difficulties are related to the fact that certain products, which are officially declared by the manufacturer as a device for the shooting of non-lethal non-lethal weapons and non-lethal weapons, fall under the definition of this category, since they contain all the criterias for firearms. There is a clear discrepancy between the intended use of the product specified by the manufacturer and its actual characteristics and indicators. In connection with this arose the so-called "double standard" the existence of this weapon in the state. On the one hand, this weapon is

the norm of the Criminal Code, Resolution No. 3 of the Plenary Session of the Supreme Court of Ukraine of April 26, 2002 and the orders of the permission system are not recognized as firearms; on the other hand, the results of investigations of specialists in the field of weapons science of the expert service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine testify that this weapon can be classified as a firearm. The results of investigations of specialists of expert service have already been reflected in the information sheets of the expert department of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, in which it is recommended to attribute samples of weapons "non-lethal" to the category of firearms. Hence the precedents in the practice of expert pyrodrzydiv, investigative bodies and units of the permit system. An additional factor in the existence of these differences is also the lack of a unified methodology for the study of "non-lethal" weapons.

Key words: weapon, cartridges, bullet, devices, non-lethal impact.

Останнім часом у суспільно-політичному житті значної ваги набув так званий людський фактор. Зокрема з прийняттям деяких нормативних актів, розширилися межі законного самозахисту громадян України окремих професій від суспільно-небезпечних посягань на їх життя та власне майно. З урахуванням гуманізації окремих правомірних дій підрозділів органів внутрішніх справ під час несення служби та позаслужбовий час, з'явилися нові види зброї з характеристиками, які не вписуються в поняття норм ККУ, а іноді навіть протирічать їм.

Мова йде про зброю послабленої дії і боєприпасів до неї, іноді яку ще називають зброєю «несмертельної дії» або зброєю самозахисту, застосування якої на певний проміжок часу позбавляє особу застосовувати або продовжувати протиправні дії і в той же самий час не загрожує настанню незворотних змін в стані його здоров'я.

Тимчасова нейтралізація особи досягається головним чином за рахунок використання спеціального набою заводської (фабричної) зборки, які відповідають технічним умовам виробника. Дані набої, які зібрані на підприємстві у відповідності зі всіма вимогами технічних умов, володіють такою мінімальною уражаючою здатністю (питомою кінетичною енергією), яка не забезпечує достатнє ураження цілі. Внаслідок чого, дана зброя отримала назву «несмертельної дії» та не може бути віднесена до категорії вогнепальної.

Протягом останнього часу, у зв'язку з введенням в обіг такого виду зброї шляхом надання дозволів на право володіння певним категоріям громадян, в діяльності правоохоронних органів виник ряд труднощів, пов'язаних зі

здійсненню контролю над обігом даної зброї та боєприпасів до неї. Труднощі пов'язані з тим, що окремі виробники, котрі офіційно заявлені виробником як пристрої для відстрілу набоїв несмертельної дії ті, що не є вогнепальною, за принципом дії підпадають під визначення даної категорії, так як в них присутні всі критерії вогнепальної зброї.

Наочно впливає очевидна невідповідність між цільовим призначенням виробу вказаним виробником і його фактичними характеристиками та показниками. У зв'язку з цим виник так званий «подвійний стандарт» існування даної зброї в державі. З однієї сторони дана зброя нормами ККУ, Постановою № 3 Пленуму Верховного суду України від 26 квітня 2002 року та наказами дозвільної системи визнана як не вогнепальна, з іншої сторони результати досліджень фахівців в галузі зброєзнавства експертної служби МВС України свідчать про те, що дана зброя може бути віднесена до категорії вогнепальної. Результати досліджень фахівців експертної служби знайшли вже своє відображення у інформаційних листах ДНДЕКЦ МВС України, в яких рекомендовано відносити зразки зброї «несмертельної дії» до категорії вогнепальної зброї. Звідси впливають прецеденти в практичній діяльності експертних і слідчих органів і підрозділів дозвільної системи. Додатковим фактором існування вказаних розбіжностей є також відсутність єдиної методики дослідження зброї «несмертельної дії».

На сьогоднішній день на території України набули широкого розповсюдження та перебувають у вільному продажу пістолети виробництва Туреччини «Zoraki», «Atmaka», «Kral», «Blow», які згідно маркувальних позначень класифікуються підприємствами як сигнальні (стартові) під шумові набої до газової зброї.

Такі пістолети потрапляють через кордон без проведення сертифікації відповідними органами, отже довідкова інформація про цю зброю практично відсутня.

Спрощена конструкція пістолетів, доступна ціна та можливість їх вільного придбання громадянами у різних торговельних закладах починаючи

від так званих «лотків» на ринках до спеціалізованих магазинів, зумовлюють попит на дані пістолети серед різних верств населення. Внаслідок цього останнім часом постійно зростає кількість тяжких злочинів, вчинених із застосуванням таких пістолетів.

Велика кількість стартових пістолетів та револьверів виготовляються на базі газових (або пристроїв несмертельної дії) шляхом заглушки ствола та виконанням отвору для виходу порохових газів. Переробка таких пістолетів найчастіше полягає у простому викручуванні заглушки з дульної частини каналу ствола звичайним побутовим інструментом без внесення незворотних змін, після чого зразок набуває ознак вогнепальної зброї під саморобний унітарний патрон у вигляді комбінації шумового 9-мм патрону з свинцевою кулею відповідного калібру або шротини .

Таким чином, з даних пістолетів є можливість проведення пострілів патронами калібру 9 мм Р.А., споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії (Терен-3Ф, ПНД-9П, Терен-3П, Форт-Р, АЕ-9 тощо) або саморобними патронами шляхом встановлення шротини у холості (шумові) патрони. При цьому швидкість польоту снарядів при стрільбі саморобними патронами складає більше 300 м/с, що відповідає тактико-технічним характеристикам багатьох сучасних зразків бойової зброї.

Так, лише за період з 01.01.2000 року по 31.01.2019 року в Україні вилучено з незаконного обігу 751 одиниця перероблених стартових пістолетів та револьверів. Також, із їх застосуванням (за вище зазначений період часу) вчинено 707 кримінальних правопорушень, серед яких убивства, тілесні ушкодження, розбійні напади, пограбування тощо.

Як засвідчує практика, відсутність досконалого регулювання обігу зброї в Україні, насамперед на законодавчому рівні, і призвела до стихійного самовизначення чергової категорії зброї на споживчому ринку. Зазвичай, ініціатором процесу виступає виробник та мережа збуту, які вирішують лише свої суто економічні інтереси за рахунок неврегульованості вказаних

відношень в «збройовому» сегменті ринку країни. Моніторинг збройового сегменту ринку України та сусідніх країн, як можливих споживачів газових пістолетів та револьверів виробництва Туреччини, показав перенасиченість ринку та відсутність колишнього попиту на газову зброю самозахисту, пов'язаний із значними витратами власників на реєстрацію та перереєстрацію вказаної зброї при сумнівних фактичних експлуатаційних характеристиках (щодо самозахисту), в порівнянні з пістолетами та револьверами призначеними для відстрілу патронів, споряджених металевими снарядами «несмертельної дії».

Насамперед, ці основні фактори і стали причинами пропозицій щодо реалізації накопиченої маси турецької газової зброї під виглядом переробленої сигнальної (шумової), яка згідно законодавства України начебто не потребує реєстрації та постановки на облік, та має вільну реалізацію в торговельній мережі. Таким чином, на споживчий ринок України були викинуті десятки моделей колишніх газових пістолетів та револьверів з різними конструкційними варіантами заводської чи кустарної переробки, яка зводиться до заглушення стволу зброї та виконання в ньому газовивідного отвору. Перші великі партії таких перероблених пістолетів та револьверів під шумові патрони калібру 9 мм (та незначної кількості – 8 мм) навіть реалізовувалися з інструкціями (паспортами) на газову зброю.

Невизначеність щодо категорії нового виду зброї полягла на плечі експертних підрозділів, які почали плодити висновки спеціалістів, що зводяться до звичайних завдань судової балістики: відношення до вогнепальної зброї, газової, сигнальної та ін. Але ж, простий аналіз конструкції такої зброї та її цільового призначення, в першу чергу потребує вирішення питань безпеки використання даної зброї в площині сертифікації та надання правової оцінки доцільності її існування на споживчому ринку України.

Аналіз фактів крадіжок/втрати газової зброї свідчить про достатньо дієвий превентивний характер, який несе контрольований МВС обіг даного

типу зброї в частині стримування її викрадення та переробки. Залповий же викид на споживчий ринок переробленої шумової (колишньої газової) зброї, яка не підлягає реєстрації, взагалі не залишає шансів щодо аналізу ситуації в частині обігу зброї та масштабів її можливої «кримінальної» переробки.

Так, дослідження такої зброї експертами-балістами показали, що при пострілі шумовим патроном біля газовідвідного отвору утворюється небезпечний вогняний стовп завдовжки понад 1 м, а відсутність конкретних вимог до конструкції та відсутність будь-якого контролю за способами та якістю кріплення заглушки у стволі зброї може призвести до пострілу, при якому в якості снаряду буде сама заглушка. [1]

Як вище зазначалося, визначальним компонентом зброї «несмертельної дії» є спеціальний набій заводської (фабричної) зборки. Даний набій складається з капсульованої металевої гільзи, металюного заряду (піротехнічної суміші або бездимного мисливського пороху) та снаряду сферичної форми (кулі), виготовленого з еластичного матеріалу (гуми або пластизолу).

Використання терміну «промислової (фабричної) зборки», обумовлене процесом самого виготовлення набоїв. Тому що, згідно технічних умов виробників даного типу боеприпасів та наданої ними інформації, вони самі не виробляють унітарні набої, а отримують їх окремі частини (кулі і металюні заряди) з інших підприємств нашої держави, а гільзи поставляються із-за кордону згідно укладених договорів і тільки потім проводять їх зборку.

Комбінація виробником певних характеристик частин набоїв та зброї дозволяє змінювати швидкість польоту та питому кінетичну енергію снаряда. Підібране оптимальне співвідношення ваги кулі і металюного заряду як основних компонентів, твердості матеріалу кулі і діаметру каналу ствола як додаткових факторів, дозволяє при проведенні пострілів на мінімально дозволений відстані отримати питому кінетичну енергію снаряду меншу за мінімальну порогову величину в 0,5 Дж/мм². Дана величина питомої кінетичної енергії прийнята в криміналістиці як базова у визначені енергетичних

показників зразка, що надійшов на дослідження та віднесення його до вогнепальної.

Найменша, експериментально встановлена виробником відстань, складає 3,5 мм. Згідно технічних умов НВП «Еколог» та ТОВ «ЕРМА-Інтер» швидкість польоту кулі на відстані 3,5 м від дульного зрізу зброї повинна бути 300 ± 20 м/с.

Таким чином, при використанні патронів заводської зборки при стрільбі зі зразка «несмертельної зброї» на мінімально дозволених відстанях у 3,5 м та не в заборонені ділянки тіла, у нападника не повинні виникати незворотні зміни в організмі. При використанні вказаних набоїв з порушенням мінімальної дистанції пострілу або при стрільбі у заборонені ділянки тіла, можуть виникати тілесні ушкодження різного ступеню тяжкості. [2]

Як свідчить експертна практика фахівців в галузі дослідження зброї Київського НДЕКЦ МВС України найбільш розповсюдженими набоями спорядженими кулями «несмертельної дії», які використовуються при вчиненні злочинів є пістолетні набої калібру 9 мм Р.А.

Статистика проведених оглядів місць скоєння злочинів фахівцями НДЕКЦ вказує на те, що на дослідження найчастіше надходять як гільзи і набої саморобного спорядження калібру 9 мм Р.А., так і гільзи і набої заводської зборки НВП «Еколог» з маркуванням «ТЕРЕН-3» 9 mm і «ТЕРЕН-3» 9 mm Р.А. та зборки ТОВ «ЕРМА-Інтер» з маркуванням «ПНД-9П» 9 мм.

Це може бути пояснене двома факторами: перший – конструктивними особливостями револьверів у яких після пострілу гільза залишається в камері барабана і пістолетів, у останніх гільза після пострілу автоматично викидається, другий – фактичні характеристики револьверів «несмертельної дії» які в більшій своїй кількості дозволяють для проведення пострілів використовувати заводські бойові набої (7,62 мм спортивний пістолетний патрон та ін.).

На даний час в обігу перебуває значна кількість пістолетних набоїв калібру 9 мм Р.А. саморобної зборки, що споряджені кулями «несмертельної дії». Балістичні показники даних набоїв не відповідають технічним умовам жодного виробника. Вказані набої виникли майже одразу після появи зразків

зброї «несмертельної дії». Зборку вказаних патронів заперечує жодний офіційний виробник даного типу набоїв. Додатково виробники заявляють, що не відповідають за безпеку, цілісність та гарантійний термін роботи своєї продукції, якщо проводити з неї постріли патронами саморобної зборки.

Патрони саморобної зборки, зазвичай виготовляються з капсульованих гільз калібру 9 мм Р.А. заводського виробництва та кулею з еластичного матеріалу, або переспорядження шумових патронів з попереднім демонтажем пижа і спорядженням кулею з еластичного матеріалу.

Проведеними спостереженнями під час експериментальних відстрілів набоїв «несмертельної дії» саморобної зборки, які надходили на дослідження в Київський НДЕКЦ МВС України встановлено, що при здійсненні пострілів даними патронами з різних зразків зброї спостерігається більший імпульс віддачі та більш різкий звук пострілу в порівнянні з патронами заводської зборки НВП «Еколог» та ТОВ «ЕРМА-Інтер».

Дані набої ззовні схожі з набоями заводської зборки за наступними ознаками: лінійним розмірам (довжина, діаметр) гільзи; форма та конструкція гільзи. Ззовні вказані набої різняться між собою за наступними ознаками: маркування набоїв не відповідає вимогам технічних умов виробників; кольором матеріалу кулі; кутом і формою завальцовки дульця гільзи, який настільки різний, що його можливо диференціювати навіть неозброєним оком.

З'ясування детальних розбіжностей за ознаками внутрішніх складових частин можливе тільки при демонтажі патронів. Для проведення порівняльного аналізу були обрані і демонтовані найбільш розповсюджені патрони заводської зборки НВП «Еколог» та ТОВ «ЕРМА-Інтер» і патрони саморобної зборки з маркуваннями, які найбільш частіше надходили на дослідження в Київський НДЕКЦ МВС України за останні п'ять років, якщо їх мінімальна кількість досягала двадцяти штук.

Результати вимірів та ознаки внутрішніх складових частин набоїв викладені у відповідних графах таблиці №1.

При спробі визначити виробника гільз набоїв саморобної зборки автори зіткнулися з такою проблемою як те, що довідкова література з питань дослідження набоїв «несмертельної дії» саморобної зборки практично відсутня. Ті джерела якими можливо користуватися, не задовольняють усіх потреб при дослідженні даної теми.

Додатково були проведені експерименти для з'ясування пружності матеріалу з якого виготовлені кулі набоїв заводської та саморобної зборки. Метою даного експерименту є встановлення фактичної пружності кулі, так як дана характеристика безпосереднім чином впливає на балістичні показники відстріляних куль вище вказаних набоїв (швидкість та проникаючу властивість). Кулі з більш еластичного матеріалу взаємодіють з перешкодою на більшій площині і мають меншу проникаючу властивість. Зі зменшенням пружності матеріалу кулі, остання щільніше прилягає до стінок каналу ствола, при цьому підвищується тиск в стволі, що є причиною збільшення швидкості польоту кулі.

Експерименти проводились наступним чином: до еластичної кулі зверху прикладалося зусилля в 2 кг. Під час навантаження фіксувалась величина стиску кулі та при відомому діаметру кулі розраховувалось відсоткове співвідношення величини діаметру кулі до навантаження і після.

Результати розрахунків занесені у відповідну графу таблиці №1.

Таблиця №1

№ з/р	Маркування донної частини гільзи	Морфологічні характеристики кулі			Морфологічні характеристики металюного заряду				% показник зтиску кулі під навантаження м, %
		Діаметр, мм	Вага, гр.	Колір	Вага, гр.	Форма зерен	Середній розмір зерен, мм	Колір	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	G.F.L. 9 mm P.A. Knall	9	0,52	синій	0,18	однорідні пластини	0,4x1,5x2	рожевий	63
2	G.F.L. 9 mm P.A. Knall	8,5	0,47	чорний	0,15	суміш пластин	0,4x1,5x2	салатовий, зелений	67
3	RWS 9 mm P.A. Knall	9,2	0,55	чорний	0,17	однорідні дискові	0,3x0,5x1	зелений	81
4	9 mm P.A. Knall	9,1	0,54	чорний	0,29	однорідні гранули	0,2x0,3x0,5	сірий	68

5	GOP 9 mm P.A.	8,8	0,5	чорний	0,26	суміш пластин та циліндрів	0,4x1,5x2;0,6x1	зелений	73
6	MFS 9 mm P.A. Knall	9,2	0,53	чорний	0,20	однорідні гранули	0,2x0,3x0,5	сірий	78
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
7	Без маркування	9	0,52	світло-зелений	0,17	суміш дисків та гранул	0,2x0,3x1	сірий	71
8	ТЕРЕН-3 9 mm	9,1	0,5	сірий	0,08	Гранули	дрібнодисперсна	сірий	70
9	ТЕРЕН-3 9 mm P.A.	9	1	рожевий	0,06	пластини	0,2x0,3x0,5	зелений	53
10	ПНД-9П 9 мм	9,1	0,5	сірий	0,06	Диски	0,2x0,9	зелений	70

Як видно з результатів занесених у таблицю №1, та з ілюстрацій у додатку №1, набої під №1-7 відрізняються від набоїв заводської зборки: кольором кулі, формою, розмірними характеристиками, а саме головне, вагою металюного заряду, яка перевищує типові показники набоїв останніх приблизно в два рази.

Далі для з'ясування фактичних уражаючих властивостей та балістичних характеристик набоїв саморобної та заводської зборки і порівняння їх між собою була проведена експериментальна стрільба з використанням набоїв позначеними №1-10.

Для проведення пострілів був обраний пістолет моделі «Форт-12Р» калібру 9 мм виробництва НВО «Форт» МВС України, як один найрозповсюджених пістолетів під патрон «несмертельної дії», які надходили на дослідження в Київський НДЕКЦ МВС України. Постріли проводилися у реєстратор швидкості «Політ», після кожного пострілу фіксувалась швидкість польоту кулі на відстані 3 метри. Постріли проводились серіями по 5 кожним набоем з маркуваннями позначеними від №1 до №10.

Результати показників швидкості заносились у відповідні графи таблиці №2.

Таблиця №2

№ з/р	Маркування донної	Швидкість польоту снаряду, в 3 метрах від дульного зрізу V_3 , м/с	Діа мет	Вага т, гр	Енергія	П. енерг	П. енерг
-------	-------------------	--	---------	------------	---------	----------	----------

	частини гільзи	1	2	3	4	5	Ср	р, мм		$E_{p,ср}$ Дж/м м ²	ія $E_{p,min}$ Дж/м м ²	ія $E_{p,max}$ Дж/м м ²
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.	G.F.L. 9 mm P.A.	577	574	600	590	550	578	9	0,52	1,37	1,24	1,47
2.	G.F.L. 9 mm P.A. Knall	602	615	578	579	617	598	8,5	0,47	1,48	1,38	1,58
3.	RWS 9 mm P.A. Knall	613	454	571	515	590	549	9,2	0,55	1,25	0,85	1,55
4.	9 mm P.A. Knall	531	494	520	540	535	524	9,1	0,54	1,14	1,01	1,21
5.	GOP 9 mm P.A.	453	370	403	415	350	398	8,8	0,5	0,65	0,5	0,84
6.	MFS 9 mm P.A. Knall	603	580	576	503	536	560	9,2	0,53	1,25	1,01	1,45
7.	Без маркування	504	493	480	481	490	490	9	0,52	0,98	0,94	1,04
8.	ТЕРЕН-3 9 mm	345	303	286	315	313	312	9	0,5	0,37	0,31	0,46
9.	ТЕРЕН-3 9 mm P.A.	237	240	249	233	235	238	9	1	0,45	0,43	0,49
10.	ПНД-9П 9 мм	366	367	368	350	357	361	9	0,5	0,51	0,49	0,54

Результати вимірювань швидкості польоту куль набоїв саморобної зборки перевищують заводські у 1,5-2 рази.

Після кожної серії пострілів розраховувалась середня швидкість польоту кулі та проводилось детальне дослідження деталей пістолета. Ніяких порушень цілісності і порядку взаємодії деталей та вузлів пістолета не виявлено. Після проведення експериментальних пострілів були розраховані мінімальна та максимальна питома кінетична енергія для кожної кулі набоїв за №1-10 відстріляних з пістолету «Форт-12Р».

Проводився розрахунок середньої питомої кінетичної енергії. Як видно з розрахунків середня питома кінетична енергія куль набоїв саморобної зборки під №1-7 перевищує аналогічний показник куль патронів заводської зборки та мінімальну порогову величину в 0,5 Дж/мм² більше чим у 2 рази.

Таким чином, оцінюючи уражаючі властивості набоїв саморобної зборки з маркуваннями вказаними у таблиці під №1-7 можна зробити висновок про те, що застосування даних патронів навіть на дистанції дозволених для використання набоїв даного типу, пов'язане з небезпекою ураження життєво

важливих органів людини з спричиненням незворотних змін в організмі, зокрема спричинення проникаючих поранень. [3]

Викладене вище аргументовано доводить необхідність сертифікації таких набоїв, зброї та контролювання їх обігу. З метою запобігання злочинів із використанням вогнепальної зброї та встановлення єдиних нормативних вимог до стартових пристроїв органом сертифікації Державним науково-дослідним експертно-криміналістичним центром МВС України розроблений проект галузевого стандарту МВС України СОУ 29.6-19-002:2009 «Пістолети та револьвери стартові. Загальні технічні вимоги, вимоги безпеки, криміналістичні вимоги. Порядок випробувань та методи контролювання», який на цей час проходить узгодження з зацікавленими міністерствами та відомствами. Реєстрація стандарту та включення стартових пістолетів та револьверів в перелік продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації, дозволить контролювати їх обіг та встановлювати необхідні криміналістичні критерії. [4]

Виходячи з вище зазначеного, проблематикою, що потребує негайного вирішення на наш погляд є:

- врегулювання компетентними органами з урахуванням криміналістичної практики, питання про заборону використання набоїв «несмертельної дії» саморобної зборки в пристроях для їх відстрілу, введення відповідного виду відповідальності та ефективних мір покарання за їх виготовлення, зберігання і використання; [5, 6]

- розробка єдиних технічних та нормативних вимог до набоїв несмертельної дії з метою уніфікації їх виробництва всіма підприємствами виробниками (України) та відповідно до цього закріплення даних вимог в єдиному Держстандарті. Введення виробниками набоїв «несмертельної» дії спеціальних маркувальних позначень, які б однозначно свідчили про тип снаряду, що використовується (шумовий, газовий, споряджений еластичною кулею); [7]

- спільне напрацювання МЮ, МВС, Службою безпеки України дієвої та ефективної програми взаємодії правоохоронних органів по запобігання

нелегального ввезення з-за кордону та виробництва на території держави складових зазначених набоїв та самих набоїв, вилучення їх з обігу на території України; [8]

- активне відомче лобювання прийняття Закону України «Про зброю» або його аналога. [9]

Список використаних джерел:

1. Ігнат'єв І. В., Павленко О. С. Проблемні питання обігу в Україні «стартових пістолетів» виробництва Туреччини. Матеріали першого міжнародного науково-практичного семінару. Судово-балістичні дослідження та суміжні галузі знань. К., 2009. С. 37.
2. Інформаційний лист про класифікаційні дослідження пістолетів та револьверів «несмертельної дії», ДНДЕКЦ МВС України, вих. №19/3921 від 12.10.99 р.
3. Захарченко Р. Г. До питання про дослідження бойових властивостей пістолетних патронів заводської (фабричної), саморобної зборки споряджених еластичними кулями несмертельної дії. Матеріали першого міжнародного науково-практичного семінару. Судово-балістичні дослідження та суміжні галузі знань. К., 2009. С. 27.
4. Методика криміналістичного дослідження газових пістолетів та револьверів, затверджена рішенням засідання секції НКМР міністерства Юстиції України з проблем трасології та судової балістики (протокол від 24.05.2000 р.).
5. Кофанов А.В. Криміналістичне дослідження вогнепальної зброї, патронів та слідів пострілу (судова балістика). URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/10710>
6. Кофанов А.В. Судова балістика: практичні аспекти. Forensic Ballistics: Practical Issues. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/1577>
7. Кофанов А.В. Судово-балістичні дослідження. Forensic ballistic research. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/1579>

8. Кофанов А.В. Особливості криміналістичного дослідження слідів пострілу та механізму їх утворення. Features of forensic investigation next shot and the mechanism of their formation. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/1583>
9. Кофанов А.В. «Втрачені можливості» попередніх досліджень в умовах чинного КПК України. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/9567>